

Opgave Watersysteem

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Watersystemen

Waar zijn we van

Het watersysteem zorgt voor een juiste kwantitatieve verdeling van water. Het areaal bestaat uit de friese boezem en uit geautomatiseerde kunstwerken, stuwen en inlaten die we inzetten. De hoofd- en schouwwatergangen zorgen voor een fijnmazig watersysteem waarmee we landbouw, natuur en de mienskip in Fryslân en het Westerkwartier van Groningen bedienen.

Goed waterbeheer van de boezem staat in directe relatie met de zogenaamde deelsystemen van ons watersysteem. De deelsystemen onderscheiden zich in zandgebieden, veengebieden en kleigebieden met allemaal hun specifieke eigenschappen, geschiedenis en opgaven voor het waterbeheer. We gaan door met de uitwerking van maatregelen in de diverse gebieden.

Om watertekort op te vangen en wateroverlast te voorkomen maken we gebruik van de werking van de Friese boezem. Dit uniek watersysteem omvat een aaneengesloten stelsel van meren en kanalen. Via de boezem voeren we water vanuit de beken en polders af naar het Lauwersmeer, de Waddenzee en het IJsselmeer. Watertekorten vullen we aan vanuit het IJsselmeer en we verdelen dit in ons beheergebied door het handhaven van een goed oppervlaktewaterpeil in de peilvakken.

Naast het reguleren van water, beschermen en verbeteren we ook het oppervlaktewater. Ongeveer de helft van het oppervlakte aan water in ons gebied is aangewezen als KRW-waterlichaam. Hiervoor gelden specifieke doelen voor de waterkwaliteit.

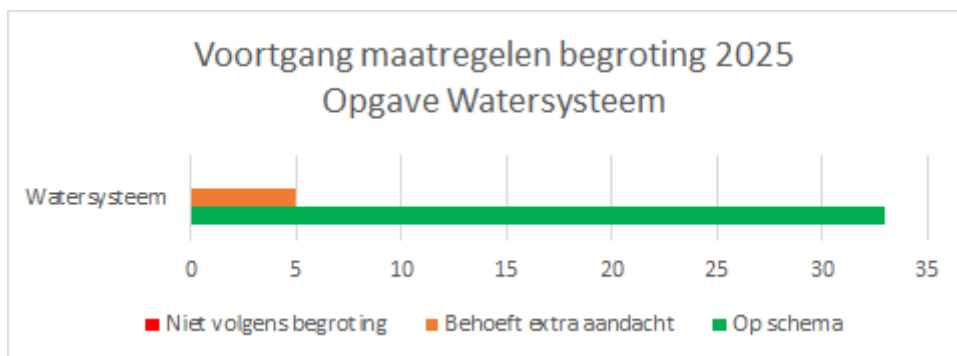
Samen met andere overheden, landbouw, natuur en de mienskip maken we plannen voor inrichten van bergingsgebieden voor water. Ook laten we zien dat we als waterautoriteit sturend willen en kunnen zijn voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân.

Trends en ontwikkelingen

Het streven naar een robuust watersysteem is de grootste leidraad. De gids die daarvoor is ontwikkeld staat beschreven in de blauwe omgevingsvisie (BOvi). Dit richt zich met name op het doel "voldoende" in de range van veilig voldoende en schoon. De focus komt daarvoor meer te liggen op de verschillende grondsoorten in relatie tot het watersysteem (klei, veen en zand) en ook op onderdelen Wadden, Boezem en Bebouwd Gebied. Deze focus is nodig, omdat maatregelen kunnen verschillen om te komen tot het robuust watersysteem.

Voortgang

In onderstaande tabel is de voortgang van *de maatregelen* aangegeven. Daar waar de voortgang niet op schema ligt (rood of oranje) wordt deze hieronder toegelicht.

Reguleren van watertekort en wateroverlast

Wat willen we bereiken?

Vergroten regionale zoetwatervoorraad

Door de regionale zoetwatervoorraad te vergroten zijn we minder afhankelijk van het IJsselmeer en zorgen we voor een betere uitgangspositie van de grondwaterstand in het voorjaar. Dit draagt bij aan een toekomstbestendige zoetwaterbeschikbaarheid en drinkwatervoorziening op de langere termijn.

Wat gaan we daar voor doen?

In veen

Voortgang maatregel

In het veenweideprogramma wordt via gebiedsprocessen gewerkt aan peilverhoging. Daarmee aan behoud van de sponsfunctie van het veen. Peilverhoging kan mogelijk gekoppeld zijn aan een periode van peilindexatie. In het nog op te stellen peilbeleid voor het veen, waar nu aan gewerkt wordt, krijgt dit een plek. Via 'Hoog als het kan, laag als het moet' en het gemeenschappelijk landbouwbeleid worden nu lokaal al peilen tijdelijk aangepast. Via gebiedsprocessen moet dit de komende jaren duurzaam worden geregeld, maar gebiedsprocessen zijn complex en vragen tijd.

Op de wadden

Voortgang maatregel

Voor de Waddeneilanden is het belangrijk om te zorgen voor een goed evenwicht tussen gebruik en aanvulling van het grondwater, zodat de zoetwaterbel onder de duinen behouden blijft. Voor de eilanden wordt gesteld dat we samenwerken met provincie en andere partners in het opstellen van onder andere integrale waterplannen. Dit is voor Schiermonnikoog reeds het geval, maar nog niet voor alle eilanden. Daarmee zijn we nog niet op de gewenste koers.

De provincie gaat in 2025 en 2026 aan de slag met de Integrale Water Plannen voor de Waddeneilanden. Hier leveren wij ook input voor.

Op zand

Voortgang maatregel

Op de zandgronden zetten we in op water langer vasthouden en voeren we minder snel af. De beekdalen zijn hierin cruciaal. We streven naar een robuust grondwatersysteem. Het vasthouden van water doen we op de hoger gelegen zandgronden waarin het water kan infiltreren, om kwel in lage delen te herstellen. Binnen de lopende gebiedsprocessen nemen we maatregelen om water vast te houden (zoals verondiepen van sloten, opzetten van peilen en vertragen van de afvoer).

Buiten deze gebiedsprocessen stimuleren we waterconserveringsmaatregelen door hiervoor subsidiepakketten beschikbaar te stellen. In de praktijk is het lastig om waterconservering te realiseren. Op de zandgronden in het zuidoosten is er sprake van behoorlijke verschillen in maaiveldhoogte soms op korte afstand. Peilverhoging betekent voor de laagste percelen vaak een toename van natschade. De laagste percelen zijn nu bepalend voor het waterpeil.

Op zeeklei

Voortgang maatregel

Door per polder de waterpeilen te verhogen wordt de toename van zoute kwel door zeespiegelstijging beperkt. Door deze maatregel wordt het bergend vermogen in het watersysteem kleiner en gaan we dit compenseren door watergangen te verbreden en/of het talud te verflauwen. Het verhogen van de peilen en het vergroten van de watergangen hadden een plek moeten krijgen in het FPLG. Nu deze (grotendeels) wegvalt lopen we vertraging op en zijn we op zoek naar nieuwe manieren.

Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater

Wat willen we bereiken?

Schoon oppervlaktewater voor mens, plant en dier

Schoon water is van groot belang. Voor de bescherming van de volksgezondheid, de kwaliteit van de leefomgeving, landbouw, recreatie, natuur en economie. Voor waterkwaliteit pakken we de verontreiniging van het oppervlaktewater aan en versterken we de ecologie en biodiversiteit in en om het water.

De waterkwaliteit gaat vooruit. Het water wordt steeds schoner en de biodiversiteit neemt toe. Dat komt mede door de uitvoering van de KRW-maatregelen (Kaderrichtlijn Water) en het steeds verder verbeteren van de zuiveringsrendementen op onze zuiveringen. De waterkwaliteit staat ook onder druk. Van sommige vormen van vervuiling worden we nu pas echt bewust, ook doordat we steeds beter kunnen meten. De klimaatverandering en toenemende bevolkingsdruk hebben gevolgen voor de waterkwaliteit. Voor waterkwaliteit is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de vertaling daarvan in nationale wetten van groot belang. Het doel is het realiseren en behouden van een chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en grondwater. De EU-lidstaten moeten deze 'goede toestand' uiterlijk in 2027 realiseren (maar de KRW houdt daarna niet op). Schoon water is een kerntaak van het Wetterskip. Voor en na 2027 zal het werken aan schoon water een belangrijke en intensieve taak blijven.

Voor de komende periode richten we ons op het behalen van de KRW-doelstellingen: uitvoering geven aan de geprogrammeerde aanpak voor de Kaderrichtlijn Water. In december 2024 hebben we een herijking van deze maatregelen in een tussentijdse evaluatie van de KRW uitgevoerd, en besloten tot een vergrote inzet op het uitvoeren van KRW-maatregelen. Het maatregelenpakket richt zich enerzijds op het natuurvriendelijk inrichten en beheren van watersystemen, en anderzijds op het beperken van de emissies van nutriënten en chemische stoffen naar het watersysteem (waterketen, landbouw, industrie, etc.).

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën, wateren in landelijk gebied, wateren in natuurgebied, wateren in bebouwd gebied. Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Daarmee gaan we de komende jaren samen met de provincie verder.

Wat gaan we daar voor doen?

Toezicht lozingen recreatievaart

Voortgang maatregel

Door de minister is eerder aangegeven dat de verzegelingsplicht van lozingspunten aan boord op zijn vroegst 1 januari 2026 in gaat. Hoewel daar op dit moment nog niet officieel over is gecommuniceerd is het inmiddels wel duidelijk dat 1 januari 2026 niet haalbaar is. In ieder geval 1 jaar uitstel. Meerdere jaren uitstel als de verzegelingsplicht gekoppeld wordt aan registratie van vaartuigen (bron ministerie I&W). Er wordt gewerkt aan een plan van aanpak.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en de lasten voor de opgave Watersysteem opgenomen. Deze zijn per beleidsproduct weergegeven, waarbij de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2025	Geautoriseerde wijzigingen begroting	Actuele begroting 2025	Budget neutrale wijzigingen 2025	Voorgestelde budgetwijzigingen 1e VR 2025	Nieuwe actuele begroting 2025
Baten						
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	41	-0	41	31	38	111
Adviezen vergunningen	-0	-0	-0	-0		-0
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	48	-0	48	11		59
Beheer hoeveelheid water	278	-0	278	40	58	375
Beheerinstrumenten watersystemen	330	-0	330	-0		330
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-0	-0	-0	-0		-0
Eigen plannen	2.681	-0	2.681	-0		2.681
Handhaving	21	-0	21	-0		21
Kostenplaatsen	-0	-0	-0	-0		-0
Monitoring watersystemen	468	-0	468	-0		468
Plannen van derden	334	-0	334	-0		334
Toezicht	99	-0	99	1		101
Vergunningen en meldingen	690	-0	690	-97		593
Totaal Baten	4.990	-0	4.990	-13	96	5.073
Lasten						
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-25.355	-0	-25.355	6	-805	-26.154
Adviezen vergunningen	-120	-0	-120	-0	-2	-122
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	-4.566	-0	-4.566	13	-1.363	-5.916
Beheer hoeveelheid water	-30.207	-0	-30.207	-20	-28	-30.255
Beheerinstrumenten watersystemen	-1.070	-0	-1.070	7	-12	-1.075
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-0	-0	-0	-0		-0
Eigen plannen	-9.441	-0	-9.441	7	-80	-9.514
Handhaving	-624	-0	-624	-0	-7	-631
Kostenplaatsen	0	-0	0	922		922
Monitoring watersystemen	-5.821	-0	-5.821	-0	-58	-5.879
Plannen van derden	-667	-0	-667	-73	-6	-745
Toezicht	-1.463	-0	-1.463	0	-13	-1.476
Vergunningen en meldingen	-2.188	-0	-2.188	-8	-31	-2.226
Totaal Lasten	-81.521	-0	-81.521	855	-2.405	-83.072
Reserves						
Bestemmingsreserve baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	0	0	0	0	1.603	1.603
Totaal mutaties reserves	0	0	0	0	1.603	1.603
Saldo netto lasten	-76.531	-0	-76.531	842	-706	-76.395

Toelichting op Wat mag het kosten?

De prognose van de verwachte exploitatiekosten voor de opgave watersysteem liggen € 261.000 hoger. Dit wordt mede veroorzaakt door de eerder gemelde financiële gevolgen van de nieuwe CAO. De overige belangrijkste afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen:

De overschrijding van € 805.000 wordt met name veroorzaakt door de structurele meerkosten van € 555.000 vanuit de nieuwe overeenkomst voor het beheer en onderhoud van onze waterlopen. Daarnaast wordt de begroting verhoogd met de verwachte extra kosten ad € 250.000 voor de nieuwe gedragscode soortenbescherming, zoals het algemeen bestuur in de vergadering van 27 mei jl. heeft vastgesteld.

Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems:

In 2025 wordt een verdere inhaalslag gemaakt met het achterstallig baggeronderhoud in het bebouwde gebied. Hiervoor wordt een beroep gedaan op de middelen uit de hiervoor aanwezige bestemmingsreserve van € 1,6 miljoen. Monitoring over de voortgang van de inhaalslag krijgt in de 2e voortgangsrapportage een vervolg. De investeringen binnen opgave Watersysteem lopen achter op de planning en daarmee vallen de afschrijvingslasten in 2025 circa € 240.000 lager uit.

Budget neutrale wijzigingen:

Binnen diverse beleidsproducten zijn om administratieve redenen budgetten onderling verschoven. Deze zijn per saldo nihil. Binnen de opgave van Watersysteem zorgt dat voor een mutatie van € 842.000 welke binnen andere opgaven terugkomen.

Lopende investeringen 2025

In onderstaande tabel is de eindwerk-inschatting per project weergegeven. De eindwerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afomingen en aanvullend krediet.

Lopende projecten

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindwerkinschatting (EWI)		Verschil		
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)	
Kunstwerken actieve waterbeheersing	34.616	33.996	33.771	33.341	845	655	A
Inrichting watersystemen	5.927	5.427	5.782	5.351	145	76	
KRW-inrichtingsmaatregelen	10.594	7.015	8.683	6.621	1.911	394	
Programma Veenweide	500	288	500	287	0	1	
Totaal	51.637	46.726	48.736	45.600	2.901	1.126	

Projecten met een onder- of overschrijding

De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan € 100.000 of meer dan 5% worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindwerkinschatting (EWI)		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)
A. Gemalen Aldega SWF	4.400	4.400	4.100	4.100	300	300
A. Nieuwbouw Gemalen Greidhoeke 2	3.725	3.725	3.425	3.425	300	300

Toelichting op onder- en/of overschrijding

A. Kunstwerken actieve waterbeheersing

Gemalen Aldega SWF (€ 300.000 onderschrijding)

De aanbesteding van dit project valt lager uit dan waar we bij de kredietraming rekening mee hebben gehouden. Daardoor kan het krediet met € 300.000 worden verlaagd ten gunste van het verzamelkrediet.

Nieuwbouwgemalen Greidhoeke 2 (€ 300.000 onderschrijding)

De aanbesteding van dit project valt lager uit dan waar we bij de kredietraming rekening mee hebben gehouden. Daardoor kan het krediet met € 300.000 worden verlaagd ten gunste van het verzamelkrediet.

Verstrekkings 2025

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op verstrekkingen

Verstrekkings zijn besluiten van het dagelijks bestuur, waarbij zij de organisatie mandateert tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen ten aanzien van investeringskredieten.

Het te verwachten totaal aan verstrekkingen in 2025 is € 6.820.000 hoger dan het beschikbare verzamelkrediet 2025 uit de begroting. Deze extra verstrekkingen komen ten laste van de verzamelkredieten die nog beschikbaar zijn vanuit 2024. In afwachting van de evaluatie van de KRW, hebben de investeringsprojecten in 2024 vertraging opgelopen. Deze vertraagde projecten worden in 2025 voortvarend opgepakt.

Excel-tabel

Verstrekkings investeringskredieten 2025

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	Oorspronkelijke begroting 2025		Prognose 2025		Verschil	
		Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Kunstwerken actieve waterbeheersing	A	12.250	12.250	12.250	12.250	0	0
Inrichting watersystemen	A	1.750	1.750	3.470	3.470	1.720	1.720
KRW-inrichtingsmaatregelen	A	2.200	2.200	7.800	7.800	5.600	5.600
Programma Veenweide	A	500	500	0	0	-500	-500
Programma aanpak Sifons	A	315	315	315	315	0	0
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS	B	400	400	400	400	0	0
Totaal		17.415	17.415	24.235	24.235	6.820	6.820

A = vrijgegeven via verzamelbesluit bij begroting 2025

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

